

4.3. Продължаваме заедно

И така, отново бяхме заедно с нашите съвипускници и приятели, които за разлика от нас понасяха трудностите, най-вече от битов характер и на военната служба в 8 Полк. Те през август месец 1953 г. бяха преместени в сградата на Морско училище на ул. „Стефан Караджа“.

Трябва да кажа, че през цялото време на пребиваването ни в Нахимовско училище ние поддържахме много тесни връзки помежду си. Дори си спомням,

че особено през зимата много от тях през гарнизонния отпуск идваха при нас на топло.

През това време и те като нас, нахимовците, завършиха средно образование. Те също през двете лета бяха на летен морски лагер на брега на Варненското езеро.

Запомнил съм две неща, в които ротата е участвала, за които те с гордост разказваха.

Първото е участието в заснемането на художествения филм за Никола Вапцаров – „Песен за човека“. Те участваха в снимките за периода, в който Вапцаров се учи в Морско училище (1926 – 1932 г.). Снимките са правени в района на 8-ми Полк, защото тогава цялото Морско училище се е намирало там.

*Участници от ротата ни в художествения филм за Никола Вапцаров – „Песен за човека“.
В средата на последния ред – артистът Динко Динев в ролята на Вапцаров*

Второто събитие, в което участват нашите съвипускници, е в спортната спартакиада по случай откриването на Националния стадион „Васил Левски“. Официалното откриване на стадиона е на 1 май 1953 г. Те участват в масови спортни упражнения на стадиона, но най-силно са запомнили това участие с факта, че по време на официалното откриване на стадиона се излива силен пороеен дъжд и те се измокрили, както се казва, „до костите“.

Оживено и с гордост те ни разказваха и за участието във военните паради в София в състава на цялото НВМУ. Доколкото си спомням, тогава се провеждаха два парада в годината на – 1 май и на 9 септември.

Всичко това вече беше останало в миналото. Оттук нататък ни предстояха четири годни на усилено учение, не само в класните стаи и кабинетите, но и провеждането на практики и стажове на учебните и военните кораби и в поде-ленията на флота.

Първото нещо в началото на учебната година (1953 – 1954 г.) беше да бъдем разпределени по специалности. Обучението във висшия отдел на училището по всяка специалност се провежда по отделни учебни планове. Тогава в Морско училище имаше само две специалности – „Корабоводене“ и „Корабен механик“.

През различните периоди в историята на Морско училище са били предпочитани различни специалности и винаги основният критерий при разпределението е бил успехът. Тогава специалност „Корабен механик“ беше предпочитаната специалност. Какви бяха нашите съображения за избиране на специалност точно не мога да си спомня. Едно от тях обаче беше, че като се завърши училището по техническата специалност, ако си цивилен, можеш да си намериш работа не само на корабите, но и на брега, докато като строеви (корабоводител) като цивилен можеш да работиш само на кораб. И по принцип техническите специалности и в средното, и във висшето образование бяха с по-голям престиж и с предпочитание пред другите специалности.

След заявяване на желаните специалности бяхме разпределени в две класни отделения за корабоводители и две за механици.

Трябва да спомена, че общият брой на курсантите в ротата в началото на обучението във висшия отдел беше намалял с броя на тези, които бяха освободени по болест, а също имаше и такива, освободени по слаб успех. Техният брой не беше голям, но точната бройка не помня. Може би бяха 10 – 15 човека.

Класното ни отделение (321) в Морската градина през зимата на 1954 – 1955 г. Отляво надясно

*легнали: Стоян Андреев, Марин Цонев;
седнали: Радко Дечев, Георги Димитров,
Иван Колев, Кирил Антонов, Васил Апостолов,
Илия Тунчев; клекнали: Иван Коларов,
Петър Иванов, Иван Йотов, Агоп Агопян;
прави: Станой Станоев, Никола Димитров,
Илия Бангиев. Лейтенант Конакчиев
(командир на взвода), Димитър Карагьозов,
Ставри Ставрев, Стойчо Вълканов*

Аз бях в класното отделение за механици. Номерацията на класните отделения беше 311 и 312 – корабоводители, и 321 и 322 – механици. Аз бях в 321, което беше само от завършили Нахимовско училище.

Забравих да кажа, че за разлика от випуските преди нас, през 1953 г. в Морско училище няма прием на курсанти със завършено средно образование. А от 1952 г., няма прием на кадети. Или през 1953 г. нямаше прием на курсанти в Морско училище. Така че, първо, нашият випуск е випускът на последните кадети в историята на Морско училище, и второ, към него няма добавени курсанти със завършено средно образование.

Допълнително към нашия випуск се присъединиха двама от випуска преди нас, които са

пропуснали първи курс по болест – Райчо Стойнов и Николай Тепсизов, корабоводители, а също така двама цивилни – Златан Овчаров, корабоводител, и Иван Коларов в нашето класно отделение, механик. Всички останали в ротата сме постъпили във Военно-гимназиалния отдел на Морско училище през 1951 г.

Поради това, че бяхме последните приети кадети и че през 1953 г. няма прием на курсанти, нашият випуск бяхме 3 години най-младшият випуск в училището. Едва от есента на 1954 г. се почувствахме по-старши от новоприетите първокурсници.

Това обстоятелство беше свързано с много неприятни неща за нас. Първо, гарнизонният караул се носеше като правило основно от най-младшите в училището, и второ, когато възникваше необходимост да се извършат някакви извънредни неща, ние бяхме първи. Така например отоплението на училището беше с въглища и когато пристигнеше вагон с въглища за училището, разтоварването беше наша работа. Това се отнасяше и за други товари, предназначени за училището. В ежедневието възникваха много подобни дейности, в които ние бяхме на първа линия.

Гарнизонен караул. Отляво надясно – Клекнали: Христо Парашиков, Георги Димитров, Агоп Агопян, Георги Цветанов, Георги Москов; прави: Стойчо Вълканов, Петър Николов, Димитър Попов, Иван Георгиев (Зъбата), Денчо Минчев, Шаварш Мовсесян, Бисер Райков

В сградата на ул. „Ст. Караджа“ спалните ни помещения бяха, доколкото помня, в едни тавански помещения. Класните стаи бяха извън сградата на училището. На съседната улица „П. Каравелов“ имаше няколко сгради, които се ползваха от военните. В една от тях се намираше, да го наречем, Морският факултет на Военната академия в София, а в друга по-малка бяха класните ни стаи. Не помня дали на цялата рота, но във всеки случай нашето класно отделение беше там през целия първи курс. Имахме занятия и в основната сграда

Капитан Христо Грамчев

на училището, където имаше учебни кабинети.

От новите ни преподаватели най-трайни са спомените ни от преподавателя по висша математика, който беше с военна униформа – капитан Христо Грамчев. Той така преподаваше, че не можеше да не разбереш материала. Умееше да поддържа вниманието ни будно и когато имаше нещо, на което трябва да обърнем особено внимание, той използваше думите „я внимавай“. Той се отнасяше към нас по бащински доброжелателно, но също така беше строг и безкомпромисен към нас по отношение на усвояването на учебния материал.

Христо Грамчев е завършил математика в Софийския университет през 1933 г. Бил е учител в различни градове, а от м. декември 1939 г. е назначен за преподавател в Морско училище. Тогава Морско училище е било в гр. Созопол.

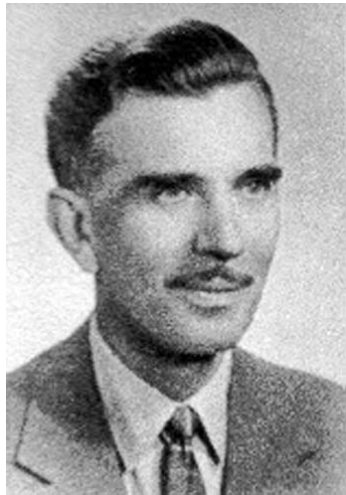
От м. февруари до м. август 1945 г. той участва във втората фаза на войната като батареен командир. За участието си във Войната получава орден за храброст III степен.

След това до 1951 г. е граждански преподавател в Морско училище, а от 1953 г. е на действителна военна служба и продължава преподавателската си дейност. По-късно като граждански преподавател е първият началник на създадената катедра „Общо научни дисциплини“.

През 1963 г. е награден с орден „Кирил и Методий“ I степен.

Починал е на 17.11.1972 г. по време на провеждане учебно занятие в клас.

Барелеф на Христо Грамчев е поставен в Алеята на преподавателя от Морско училище, създадена през 2006 г. по случай 125 г. от основаването на Морско училище.

*о.з. капитан-лейтенант
Станчо Казаков*

Ще си позволя и по-нататък да се отклонявам и да разказвам малко по-подробно за някои от преподавателите и командирите, които са ме учили или с които съм работил.

От първи курс помня също много добре и преподавателя по физика Станчо Казаков. Както споменах, той ни преподаваше и в Нахимовско училище. Беше много енергичен и с чувство за хумор. Преподаваше интересно и постоянно поддържаше вниманието. Може да се каже, че занятията му бяха не само интересни, но и забавни. Помня, че той беше с военна униформа със звание капитан-лейтенант, но от запаса. На пагоните в долния край до звездите имаше тясна напречна сърмена лента, която показваше, че е от запаса.

Сигурно тогава преподавателите в училището, които са офицери, са имали право или задължение да идват на работа униформени. Имаше и други преподаватели с такива пагони.

Учебната 1953 – 1954 г. премина нормално. Както и през следващите години след завършване на съответния семестър се провеждат предвидените по учебния план семестриални изпити. Като правило те не бяха повече от 3 – 4 изпита за семестър. Освен със семестриален изпит имаше и дисциплини, които завършваха със зачет. Така официално се казваше тази форма за завършване изучаването на определени дисциплини. Средно на семестър имаше по 1 – 2 зачота. Оценка на някои зачоти се определяха на основата на получаваните оценки при индивидуални изпитвания по време на занятията и оценки на контролни работи, но имаше и такива зачоти, които се провеждаха почти като семестриални изпити. Разликата беше тази, че ако за семестриалните изпити имаше по 3 – 4 дни за подготовка, за зачетите нямаше предвидено такова време.

Впрочем, като споменавам за изпитите и зачетите в първи курс, нека отбележа, че през целия четиригодишен срок на обучение във ВНВМУ по плана на механиците сме имали общо 24 изпита и 14 зачота, а също и 6 държавни изпити.

След семестриалните изпити на втория семестър имаше летен лагер за морска подготовка, който се провеждаше на брега на Варненското езеро в местността „Джанавара“. Спяхме в палатки и през целия ден се провеждаха практически занятия по плуване, гребане, ветроходство, изучаваха се и други въпроси от морското дело.

По време на летния лагер. Ветроходство във Варненското езеро

Като завършек на лагера през м. август се проведе гребно-ветроходен поход от Варна до устието на река Ропотамо и обратно. Този поход е оставил

незабравими спомени във всички от випуска. Понякога и сега, като говорим за обучението в училището, често си спомняме за този много дълъг, труден и даже опасен поход.

Обучението по гребане и ветроходство тогава се провеждаше на лодки „десеторки“. Десет гребци, един командир (лодководач, или както тогава се казваше шлюпководач) и един, който беше на бака (носа на лодката). Можеше да има в лодката най-много още 1 – 2 човека.

В гребната лодка

По време на похода лодководачи бяха офицерите от ротата и опитни свръхсрочно служещи старшини.

Ръководителят на похода и някои други лица, които го осигуряваха, бяха на учебния кораб „Асен“.

По план трябваше да се гребе тогава, когато времето не е подходящо за ветроходство – няма вятър или вятърът е прекалено силен.

Началото на похода беше сутринта, като обядът трябваше да бъде на брега на устието на река Камчия. Движихме се с гребане. Към обед вятърът се усили. От морето не се виждаше какъв е прибойът на плажа до устието на реката. Ако няма силен прибой, излизането на брега с лодка не е трудно. Като приближихме плажа, се видя, че има силен прибой, и в този случай трябваше с интензивно гребане лодката да се насочи по вълната и бързо да достигне брега. Не знам дали поради грешка на някои лодководачи или по друга причина, но някои от лодките не можаха да достигнат до брега съгласно правилата. В крайна сметка екипажите на някои от лодките се намокриха сериозно. Това не беше толкова неприятно, защото беше м. август, пък и ние бяхме в лодките голи до кръста. Но в една от лодките се случи произшествие. При приближаване към брега лодката застава почти успоредно на вълните и една вълна така

силно удря върху греблата, че някои от гребците падат зад борда. Един от тях, Николай Викторов Микоц, пада върху ключа за греблото (метално устройство с форма подобна на „У“). Ключът се забива в областта на корема с опасност за живота му. Предприети бяха бързи мерки и в крайна сметка за него всичко завърши благополучно и той продължи обучението си в училището. Сигурно на Микоц му остана освен спомена за това събитие и белег на корема.

На брега ни чакаше камион, който беше докарал обяда от училището.

След обета и малка почивка походът продължи. Вятърът малко се успокои и след като се отдалечихме от брега, получихме команда да вдигнем парусите (платната). Под паруси ролята на лодководача е решаваща. Активно в управление на парусите участват още не повече от 2 – 3 души. Останалите трябва да седнат на дъното на лодката за увеличаване на устойчивостта ѝ, а също така да не се пречи на вятъра и на действията по управление на платната. Движението под паруси е много приятно, но са необходими професионални качества по управление на лодката и много бързи реакции и действия за изпълнение командите на лодководача.

Преминахме пред нос Емине и трябваше да пристанем в Несебър. В това време вятърът се усили и ръководителят на похода сигурно е преценил, че захождането към Несебър е рисковано при такъв вятър и беше дадена команда да продължим за Поморие. Така и стана и всички лодки благополучно пристигнахме в Поморие. Там преспахме и на другия ден трябваше да продължим за Созопол.

Вятърът се беше усилил и условията за ветроходство не бяха подходящи. За гребане беше трудно, но известно време продължихме с гребане по маршрута към Созопол. Все пак, като се отдалечихме от Поморие, ръководителят на похода реши лодките да се завържат с буксирните въжета за кораба и така да продължим нататък. Това за нас беше много добро решение и ние с удоволствие завързахме лодките по двата борда на кораба и така продължихме към Созопол. По време на буксирането на лодките екипажите почти нямат никаква работа освен да се следи буксирът и тогава времето се използваше за интересни приказки, за препичане на слънцето и за сладко дремане.

Пристигнахме благополучно в Созопол и мисля, че там бяхме 2 дена. Третия ден с гребане достиг-

На буксир на учебния кораб „Асен“

В устието на р. Ропотамо

нахме крайната цел на похода – устието на река Ропотамо. След това продължихме по реката, където пред нас се откриха прекрасни природни изгледи. Над реката бяха надвиснали клоните на дърветата по брега, които някъде достигаха водата. Най-впечатляващите картини бяха водните бели лилии, които на някои места покриваха големи части от водната повърхност. Аз лично, пък мисля, че почти всички виждахме за първи път водни лилии.

Мисля, че някъде навътре от устието имаше дървено мостче за приставане на лодки. Там завързахме лодките, обядвахме и след почивката тръгнахме обратно по течението на реката и по морето до Созопол.

На другия ден потеглихме обратно за Варна. Вече бяхме придобили определен опит и знаехме какво ни чака. Част от пътуването беше на

буксир на кораба. Имаше и гребане и движение под паруси.

Пристигнахме следобед във Варненския залив, след това и до Лодъчната магазия, която беше на брега в канал. Приведохме лодките в нормално състояние и готовност за използване и уморени се прибрахме в училището.

Трябва да кажа, че както летните морски лагери, така и подобни походи способстваха за нашето физическо развитие, но и много силно за изграждане на важни психически и личностни качества и способности, необходими за морската професия. Просто след един морски лагер се виждаше как вчерашните момчета възмъжават. Преодоляването на трудностите и преживяното бяха основание за повишаване на самочувствието ни. А и поведението и отговорността ни вече бяха други.

След учението през първата година и преживяното бяхме пуснати в домашен отпуск. Обикновено през лятото домашният отпуск беше 20 календарни дни, а през зимата, след първия семестър – 10 дни.

Когато заминавахме в отпуск, не знаехме, че ни очакват важни за нас събития.

Едното беше преместването на училището в новопостроените за него сгради на ул. „Васил Друмев“ 73. Това беше радостно за нас, защото условията в сградата на ул. „Стефан Караджа“ не позволяват развитието на учебната база, пък и битовите условия не бяха подходящи. По точно, ние знаехме, че предстои преместване, но не знаехме кога ще започне.

*Новите сгради на
НВМУ „Н. Й. Вапцаров“
(1954 г.)*

През есента на 1954 г. бяха завършени централната сграда и западната сграда. Източната беше завършена до груб строеж.

Спомням си един любопитен епизод от довършване строежа на централната сграда. Сигурно беше през пролетта на 1955 г. Няколко души от балкона (към двора) на спалното помещение наблюдавахме как се вдига металната „игла“ (шпилът) на кулата. На площадката до основите на кулата беше поставен малък кран (стрела), иглата беше вързана и леко се изтегляше нагоре. Беше вдигната някъде до средата и тогава неочаквано иглата заедно с крана паднаха на земята. Нямаше пострадали хора, но това забави значително поставянето на иглата на кулата, която се явява характерен елемент в архитектурата на сградата, и сега често изображението на кулата се използва като един от символите на Морско училище.

Първата нощ, когато се преместихме, спяхме на дюшеци на пода (паркет) на първия етаж на западния корпус. По-късно там беше настанена библиотеката на училището. Предстоеше ни да подготвим спалните си помещения.

По проекта за построяване на училището западният и източният корпус бяха предвидени за спални и други битови помещения, необходими за живота на курсантите и техните командири. Централният корпус беше предназначен за разполагане на командването на училището и други служби и отдели и основно за класни стаи.

Освен това беше завършена и тиловата сграда: столова, кухня, складове и парната централа. Парното обаче беше пуснато през 1955 или 1956 г.

Изглед от юг към новите сгради на Морско училище

На всеки етаж имаше по две огромни спални помещения, санитарен възел, умивалня, две помещения за оръжието, боеприпасите и някои вещи на курсантите, 3 – 4 помещения за канцеларии и една стая с балкон за пушалня и за гладене на дрехите.

В спалните помещения железните легла бяха наредени на два етажа. Всеки имаше и шкафче за личните вещи.

Нашата рота беше на 3-я етаж на западния корпус, северната половина, където останахме до завършване на училището.

В сравнение с 8 Полк и старата сграда на училището условията тук бяха несравними. Класните стаи бяха просторни, светли и с чинове, които за някои от по-високите ни съвипускници бяха малко неудобни.

Класните стаи на ротата бяха на третия етаж на централната сграда в западната половина с изглед на юг. Без да ги сменяме, в тях се учихме три години.

През междучасията в класната стая често беше много весело. Отляво надясно: Иван Георгиев (Зъбата – прав), Иван Андонов, Стойчо Вълканов, Марин Цонев, Димитър Карагьозов, Панайот Куманов, Георги Димитров, Людмил Цанков, Станой Станоев, Иван Йотов

Помня, че в класната стая чиновете бяха подредени в три редици. Моето място беше в редицата до прозорците на втория чин към стената. През цялото време бяхме на един чин заедно с моя приятел Марин Георгиев Цонев. С него имаме още съвместно учене, но за това по-късно. За съжаление той си отиде от този свят преди 5 – 6 години. Помня почти всички от класното ни отделение на кой чин седеше.

Второто събитие в началото на учебната 1954 – 1955 г., за което не знаехме, беше съкращаването на голяма

част от съвипускниците ни и тяхното уволнение. Това бяха 60 човека, с които трябваше да се разделим. Тогава се проведе съкращаване числеността на армията и заедно с това и числеността на военните училища.

По същество повече от една трета от състава на ротата беше съкратен. Не са ми известни точно критерии при подбора на тези, които бяха съкратени, но помня, че имаше такива, които по собствено желание напуснаха. През периода от три години, в който бяхме в училището, някои бяха преценили, че военната служба не е за тях. По-голямата част от съкратените не желаеха да прекратят обучението си, но това, както виждаме, не зависеше от нас. Предполагам, че тригодишното ни обучение е позволило на нашите командири да придобият представа за възможностите и качествата на всеки от нас, които вероятно са в основата на решението кой да остане и кой да бъде освободен.

На освободените беше дадено право да продължат обучението си в граждански висши училища. По спомени на някои от тях това е било свързано с някои трудности. Така или иначе, голяма част от освободените завършиха висши учебни заведения. Разбира се, този акт огорчи много тях и не позволи да се реализират техните младежки мечти. Независимо от това, нашите връзки и отношения се запазиха и дори днес ние всички се считаме, като принадлежащи към един випуск на Морско училище, и много от тях редовно присъстват на нашите срещи през годините до днешни дни.

Това съкращение оказа определено влияние и на нас, които продължихме обучението си. От една страна, огорчение от това, че се разделихме с добри приятели, а от друга – породи в нас някакви съмнения и за нашето бъдеще.

В крайна сметка втори курс започнахме обучението си в новата сграда на училището в състав около 90 човека.

През първи курс изучавахме главно общообразователни и част от общотехническите дисциплини. През втори курс започнахме да навлизаме в специалността с изучаване и на общоинженерни дисциплини. Между другото, през целия курс на обучение изучавахме обществени науки, което беше задължително за всички висши училища.

Наред с учението и ежедневните дейности от военния живот ротата ни активно участва в облагородяване на района около сградите – изравняване на терена, засаждане на дръвчета.

Участие в облагородяване на района пред централната сграда

Помня, че през зимата имавме доста работа по почистване от сняг на помещенията в източния корпус, който не бе завършен и нямаше дограма. Зимата на 1954 – 1955 г. беше доста студена и снежна.

Изобщо през онези години зимите, често, бяха с много сняг. Показателно за това е, че по физическа подготовка се изучавахме в каране на ски. Учили-

щето имаше достатъчно количество ски и целите класни отделения под ръководството на преподавател по физкултура се учехме да караме ски, най-често в Морската градина. Ако не се лъжа, учеше ни преподавател – армейски офицер с фамилия Афуски.

*На снега пред
централната сграда*

Зимата на 1955 г.

В онези години имаше, да го наречем, почин или движение, колкото е възможно повече курсанти да завършват годината с отличен успех. Даже не само отделни курсанти, но и цели класни отделения да завършват с отличен успех. С известно чувство на гордост, даже сега, мога да кажа, че нашето класно отделение 321 през всичките четири години на обучението ни във висшия отдел на училището бяхме класно отделение – отличник.

Ние бяхме сплотен колектив и се отнасяхме сериозно към усвояване на учебния материал. Затова спомагаха и преподавателите, които ни поднасяха учебния материал интересно и предизвикваха желание за неговото научаване.

Организираната вечерна самоподготовка и взаимопомощта помежду ни също имаха важно роля в усвояването на учебния материал. Също така получавахме помощ от преподавателите, когато беше необходимо.

Класно отделение 321. Отляво надясно. На първия ред: Илия Бангиев, старши лейтенант Пенчо Бумбалов (командир на ротата), Георги Димитров, лейтенант Лазар Колев (командир на взвода), Иван Йотов; на втория: Радко Дечев, Ставри Георгиев, Иван Коларов, Стойчо Вълканов, Илия Тунчев, Димитър Карагъзов, Иван Колев; на последния ред: Денчо Минчев, Агоп Агопян, Петър Николов, Васил Апостолов, Людмил Цанков, Стоян Андреев, Кирил Антонов, Кули Кулев, Станой Станоев

Но може би най-важното качество, което се изграждаше в нас не само с учебния процес, но и с войсковия живот и други дейности, беше чувството за отговорност.

Спомням си, че особено през изпитните сесии се образувах малки групички, който учеха заедно. Разбира се, много се готвеха самостоятелно. Така например, при подготовката за доста дисциплини в нашата групичка бяхме най-често Георги Трифонов (Жупана), Петър Иванов (Големия баджанак) и Илия Бангиев (Банго). Не помня да съм имал някакъв прякор, но често ми казваха Йотата. Учихме общо, като правило, след като всеки сам беше научил в някаква степен учебния материал. Някои от нас разясняваха на другите останалия неясен материал.

Може да прозвучи нескромно, но най-често разказвах и обяснявах неясните неща аз. Всички имавме полза от този начин на учене в заключителната фаза на подготовката за даден изпит.

Благополучно завършиха и изпитите за втори курс и ни предстоеше първата учебна практика на военни кораби.

Част от практиката ни беше на кораби в база Варна. Бях определен да проведа учебна практика на противоположни кораби тип „ОД“ (Охотник Деревянный). Това бяха малки кораби с водоизместимост по-малко от 50 тона, дължина на 23,4 м и широчина 4 м. Екипажът е 20 човека.

Противолодъчен кораб тип ОД

От тази практика като че ли нямам никакви особени спомени. Бях само аз практикант на един от корабите в дивизиона. Спях на кораба и по цял ден участвах заедно с матросите в дейности главно на механиците. Корабите от този тип имаха дизелови двигатели. Агрегатът за захранване с ток на кораба беше бензинов. Силно впечатление ми правеше, че понякога при стартиране на този агрегат възникваше пожар. Матросите знаеха това и бяха отработили отлично действията за потушаване на пожара. До агрегата винаги имаше един брезент, с който веднага завиваха агрегата и потушаваха пожара.

Корабите бяха с дървени корпуси, а и помещенията и обзавеждането бяха от дърво. Не знам каква беше причината, но на кораба имаше много дървеници. Аз спях на койка на втория етаж, близо до тавана на каютата, и като се изключи осветлението хлебарките, излизат от укритията си започват да пълзят навсякъде. При това движение се чуваха никакви неприятни звуци. Когато се включваше осветлението, хлебарките много бързо се скриваха в цепнатини и други места. Затова понякога осветлението не се изгасваше. Налагаше се да се привиква и към такива необичайни условия на кораба. Извинявам се на читателя за това описание, но не е зле да се знае какво е било през тези години на някои от корабите на флота.

Другата част от практиката беше на кораби (бронекатери) от Дунавската флотилия в гр. Русе. От тази кратка практика нямам никакви спомени.

След тази практика, преди домашната отпуска, беше организирана екскурзия по река Дунав до гр. Видин и обратно. Екскурзията беше с един от пътническите кораби, които имаше тогава. Плаването по Дунав беше много приятно и интересно, особено като се сравни с плаването по море. Старши на екскурзията беше командирът на ротата ни капитан-лейтенант Методи Трифонов. Много грижлив и интересен командир. Той беше много добър атлет, ако не се лъжа, от републикански мащаб. Капитан-лейтенант Методи Трифонов беше командир на ротата ни в първи и втори курс.

По време на учебната практика в гр. Русе. В центъра на снимката капитан-лейтенант Методи Трифонов (командир на ротата)

През това лято сборен взвод от ротата под командването на старши лейтенант Васил Апостолов (Гайчи) участва в едно необикновено състезание между военните училища в гр. Велико Търново. Състезанието се нарича „Марш на скок 15 километра“. С пълно бойно снаряжение трябваше да се преодолее полева пътека, бягане 15 км и на края стрелба с личното оръжие. Полевата пътека включва много елементи, но помня, че се пълзеше под бодлива тел, преодоляваше се вертикална стена около 2 – 3 м, бягаше се по тясна гредка и се хвърляше учебна граната в определена цел.

Снимка от участието в състезанието „Марш на скок 15 км“ в гр. Велико Търново. Вляво на последния ред командирът на взвода старши лейтенант Васил Апостолов

Разбира се, най-трудно беше бягането до някакво село и обратно до стрелбището (15 км), където беше последният елемент – стрелба с личното оръжие. Наистина след бягане 15 км да стреляш е много трудна работа, защото е важно не само да се изстрелят 5 или 6 патрона, но и да са възможно най-точни попаденията. На всичко отгоре мисля, че се стреляше с противогази.

Не помня какво беше класирането ни, но сигурно не е било престижно, защото въпреки предварителната ни подготовка не бяхме равностойни с курсантите от другите три военни училища, които провеждат много повече общовойскава подготовка от Морско училище.

Това състезание беше едно много сериозно изпитание на физиката и психиката. По време на бягането всеки трябваше да преодолее криза, когато ти се иска да паднеш на земята и да дишаш дълбоко. Помня, че някои доста трудно преодоляха кризата и трябваше да им се помага – да се носи оръжието им и да им се помага да бягат. Важно беше, че независимо от всичко, взводът в пълен състав се яви на огневата линия на стрелбището.

От тогава минаха 63 години, но всички, които участвахме в това състезание, го помним.

Домашната отпуската беше едно от най-чаканите и приятни неща за нас. Времето се прекарваше с близките и приятелите. Мисля, че през това лято на гости в родното ми село беше моят добър приятел Илия Дучков. Той беше от Варна и макар че беше от друго класно отделение (корабоводене), станахме много добри приятели и сме такива и сега. През гарнизонните отпуски, особено през зимата, той често ме канеше у тях.

*Клекнал – Петър Иванов, прави отляво надясно:
Иван Йотов, Асти Попа, Георги Димитров (Жупана)*

Помня, че през една от летните отпуски гостувах на друг мой много добър приятел – Петър Атанасов Иванов, който живее в Аспарухово. Останал съм с отлични впечатления от родителите и брат му. За съжаление те всички вече не са между нас.

Ходил съм на гости и у други мои приятели, като Никола Димитров и Денчо Минчев. Даже известно време след завършване на училището живях на квартира у Денчо.

Нека ме извинят другите ми приятели, които не споменавам, но всички помня с най-дори чувства и благодарност за преживяното през годините и спомени, които ми останаха от всички съвипускници.

Говорейки за тези отношения между нас, трябва да кажа, че създадените през шестте години в Морско училище приятелства останаха завинаги.

Класното отделение в Морската градина с заместник-командира на ротата капитан-лейтенант Марков

Искам да спомена и за още нещо интересно, особено за онези години, когато няхахме контакти с чужденци.

Заедно с нашия випуск през 1953 година за първи път в историята на училището, както се твърди от някои изследователи, са приети чуждестранни граждани за обучение в НВМУ.

Първо, това са двама младежи от Чехословакия. За първи път младежи се обучават в училището, но не са на военен режим, т.е. те са на режим на студенти. Те живееха на квартира близо до училището, учеха се отделно и първия випуск завършиха през 1956 г. С тях няхахме особени контакти, защото те бяха в училището само за учебните занятия.

Другата група чуждестранни обучаеми бяха от Албания. Те също започнаха обучението си през 1953 г. Те обаче се обучаваха като курсанти и бяха на военен режим като българските курсанти. Повечето бяха на нашата възраст и затова бързо на-

Отляво надясно на първия ред: старши лейтенант Васил Апостолов (командир на взвод), капитан II ранг Петър Георгиев (началник на политотдела на училището), капитан I ранг Методи Мутафов (началник на училището), капитан III ранг Георги Георгиев (командир на батальона) с група курсанти от Албания и двамата студенти от Чехословакия

мерихме общ език. Имаше двама, които бяха доста по-възрастни. Един от тях беше роден през 1928 г., а другият даже през 1922 г. Те мисля, че не успяха да завършат.

Може да се каже, че между нас и албанските курсанти се създадоха приятелски отношения. Особено се отличаваха един от тях, който научи много добре български език и беше много общителен. Той се казваше Асти Попа. Беше приятел с много от випуска, пък и от по-старшите випуски. Участваше в много мероприятия наравно с нас. Беше добър футболист.

Аз бях много добър приятел с него. Даже си спомням, че една зимна отпуска прекарахме заедно в родното ми село. С него отношенията ни продължиха дълго след завършване на училището. Ще стане дума за това по-късно.

Между другото, колкото и да звучи парадоксално, чуждестранни обучаеми е имало още в първия випуск на Морско училище през 1881 г. По спомените на Димитър Атанасов Тодоров от първия випуск на Морско училище във випуска е имало едно момче от Сърбия и едно от Германия.

От 1953 г. до 1994 г. Морско училище са завършили 182 човека от Чехословакия, Албания, Кения, Куба, Виетнам, Мозамбик, Южен Йемен, Либия, Сирия, Етиопия и Лаос.

В трети курс започнахме да навлизаме още по-задълбочено в професията корабен механик с изучаването и на специални дисциплини.

Седнал: капитан III ранг Алексиев, прави отляво надясно: капитан II ранг Койчо Георгиев, капитан II ранг Александър Левков, капитан-лейтенант Григор Григоров и лейтенант Борис Изворски

Започна изучаването на една от профилиращите дисциплини „Двигатели с вътрешно горене“. Преподаваше ни капитан III ранг Алексиев, преподавател с богат опит в корабната служба. Не беше необходимо да ни убеждава в необходимостта от изучаване на учебния материал, защото всички знаехме, че знанията и малкият опит, който ще придобием в училището, ще ни бъдат необходими още от първия ден на офицерската ни служба на корабите. Самата материя беше интересна, но особено теорията не беше лесна за усвояване.

Това беше дисциплината с най-много часове в учебния план – 599 ч.

Започнахме изучаването на „Електротехника и електрооборудване на кораба“. Тя беше втората по обем изучавана дисциплина – 481 ч. Тази дисциплина ни преподаваше старши лейтенант Панайот Хлебаров. Той е от така наречените студентски випуски. Имало е два такива випуска – през 1950 и 1951 г. В тях са приети студенти, завършили първи и по-горен курс във висши

училища. В Морско училище са учили две години. Старши лейтенант Хлебаров е завършил втори курс на Софийската политехника (Технически университет – София) по специалност „Електротехника“. След завършване на Морско училище остава преподавател. По-късно завършва прекъснатото си образование в Политехниката. Той правеше впечатление със знанията си по електротехника, с богатата си обща култура и умението си да контактува с нас. Нашият випуск и още много други помнят капитан I ранг Хлебаров не само като прекрасен преподавател, но и като отличен цигулар.

По-късно ни преподаваше електротехника и капитан лейтенант Григор Григоров. Той се отличаваеше освен със знанията си и педагогическите си умения, но и с богатия си практически опит от службата на кораби от флота. С него и до днес, макар и рядко, се срещаме и си спомняме за далечните години.

Не знам дали от преподавателите ми по електротехника, или че електротехниката по своята същност е по-различна и в някаква степен загадъчна, но на мен електротехниката ми стана любима учебна дисциплина и област на техниката. Може би загадъчността идваше от това, че електрическият ток не се вижда, а да се опиташ да го пипнеш, е опасно.

Учех с голям интерес и желание преподавания материал. Дори по някое време си мислех, че трябва да продължа обучението си по електротехника.

Друга дисциплина, по която полагах доста усилия, бе английски език. На мен малко по-трудно ми се удаваха езиците и затова отделях доста време за английски език.

Трябва да отбележа, че нашето класно отделение учеше английски език през всичките 6 години и при това през цялото време (и в Нахимовско училище) ни преподаваше един и същ преподавател. През 1951 г., когато започнахме обучението си в малките стаи в 8 Полк, преподавател ни беше Сара Бони. Вече споменах за нея. По-късно смени фамилията си и е известна на много випуски след нас като Сара Капонова. Доколкото ми е известно, тя е била преподавателка само в Морско училище.

С нея часовете по английски език преминаваха интересно. Тя се отнасяше дружелюбно към нас, но беше много взискателна. Тя ни познаваше много добре и подходеше индивидуално към всеки един от нас.

Между другото, само нашето класно отделение от механиците в училището учеше английски език. Другото класно отделение учеше немски език. Традицията в Морско училище беше механиците да учат немски език, а корабоводителите – английски.

*о.з. капитан I ранг
Панайот Хлебаров*